

גלוסר מונחי לעז

הנה כמה כללים באשר לגלוסר הניתן כאן:

- כל המונחים המופיעים בגלוסר סומנו בטבעת עילית בגוף החיבורים, ואולם – מכיוון שלא ניתן סימון כאשר מונח כלשהו חזר ונשנה כמה פעמים – ישנם מופעים רבים בהם קיים כאן הסבר למונח, על־אף שאין הוא מסומן באתרו.
- הסברי המונחים ניתנים תוך מתן דגש להתייחסויותיו של שב"ד אליהם, וללא יומרה להקיף את כל קשת משמעויותיהם וענפיהם.
- בין סוגריים רבועים ניתנת המשמעות בשפת המקור; יושם לב כי אין זה תרגום מדויק אלא מסירת המשמעות המקורית בהתאמה לניסוח העברי.
- בין סוגריים עגולים ניתנת משמעות משנית או מסתעפת, כזו שהיא אפשרית אך אינה הכרחית, או כזו התקפה רק בחלק ממופעי המונח בכתביו של שב"ד.
- לאחר פסיק ניתן משמע קרוב ודומה לקודמו; לאחר נקודה־פסיק ניתנת וריאציה שונה של המשמע הקודם; לאחר נקודה – ניתן משמע אחר.
- המונחים ניתנים בכתוב חסר בשל ניקודם המלא, ולכן הכתיב איננו תמיד זהה לזה שבו הופיעו המונחים בגוף המהדורה.

- אַבְקוּאַצְיָה** ריקון, פינוי (במשמעות: פינוי המוני וכללי).
- אוּזוּרְפָּצְיָה** תפיסת שלטון (חֲזָקָה או שליטה) על ידי מי שאינו ראוי לכך, שלא כדין (בדרכי אלימות ועושק). משטר קיים שהשתרר כנ"ל (ולכן אינו ראוי להכרה). הסגת גבול.
- אוּזוּרְפָּטוֹר** – שליט (או אנס) הנוהג כנ"ל. משטר המשתרר כנ"ל. פולש זר, מסיג גבול.
- אוּטְרָקְיָה** [יְנִינִית: השגה עצמית]. עצמאות, התנהלות בלתי תלויה. כלכלה: הסתפקות בייצור עצמי ובמקורות פנימיים, ללא היזקקות לייבוא.
- אוּטְרָקִי** – המתנהל כנ"ל. כלכלה: משק אוטרכי – כנ"ל.
- אוּיקוּמָנִי** ראה: אֵיקוּמָנִי
- אוּנְטוּוֹאֲלִי** שייתכן; עשוי (או עלול) להתרחש או להופיע. צפוי להתפתח (ולאבשיל) בעתיד.
- אוּנְטוּלוֹגְיָה** [יְנִינִית: אונטו – להיות]. פילוסופיה: תורת ההוויה (או תורת היש') – ענף פילוסופי הקשור למטפיסיקה, ועוסק בחקר ההוויה ובמהותם של עצמים, ישויות או רעיונות. כאן נידונות גם שאלות היש והאין, כמרגם ההבחנות בין החומרי למופשט.
- אוּנְטוּלוֹגִי** – 'יש'. ארוג בהוויה. שייך לתורה הנ"ל.
- אוּקוּפָּצְיָה** כיבוש, חֲזָקָה (אלימה), שליטה בכוח.
- אוּקוּפָּט** – כובש, שולט כנ"ל. (כינוי לשלטון הזר הבריטי בפרסומי הלח"י).
- אַטְבִּיזִם** [לטינית: העובר מן הסב]. מורשת מדורות קדומים (אשר צצה מבלי שהופיעה בדורות הביניים); תכונה רוחנית תורשתית (קִיבוּצִית) הטבועה בְּאוּפִי; התגלותה של תכונה כזו (לאחר שנעלמה). תכונה כנ"ל אשר קשה להיפטר ממנה.
- אַטְבִּיסְטִי** – שייך לנ"ל, נושא אופי כנ"ל.
- אַטְטִיזִם** [צרפתית: אָטֵט – מדינה, ממשל]. דוקטרינה המעניקה כוח לִמְנַגְנוֹן הממשלי (או לְמַלְךְ) להתערב ולכפות החלטות בתחומי הכלכלה, החינוך, הדת וכו'. תוצאה מסתברת (ומוכחת) היא עריצות הממשל (או המלך), שלילת חירותם האישית של האזרחים, וחדירת השליט (בתכנים ובכוח) לתחומים האמורים להיות מחוץ לסמכותו.
- אַטְטִיסְטִי** – שייך לנ"ל או דוגל בו, נושא אופי כנ"ל.
- אִיזוּלָצְיָה** בידוד, הפרדה.
- אִימְנָנְטִי** טבוע בתוך, כלול בְּדַבָּר (בהכרח), מובנה באופן פנימי.

- אַימפּליקאַציע** [לטינית: קיפול, קפּל]. משמעות (מעשית); משמעות נלוּית הכלולה בדבר. כוונה מרומזת. תוצאת-לְנָאי (או השלכה); נגזרת של הדבר.
- אַימפּרוביזציע** [לטינית: בלא חיזוי מראש]. מאולתר, שאינו יסודי ושיטתי, שנעשה ללא תכנון.
- אַימפּרטיב** צו מחייב, הוראה; (גם במשמע: דרך חיים מחויבת).
- אַימפּרטיבי** – שייך לנ"ל או נושא את אופיו.
- אַינדוקציע** היסק מן הפרט אל הכלל, מן הקטע אל המכלול. היסק מן הגורם אל התוצאה. (ההפך: דְדוקציע).
- אַינדוקטיבי** – על דרך האינדוקציה.
- אַינטנסיפיקאַציע** המרצה, הגברה, 'צבירת אינטנסיביות', מהלך של התעצמות (גם רוחנית ונפשית). מעבר לגישה יסודית ושיטתית.
- אַינטרוורטי** פונה (או מופנה) כלפי פנים. (היפוכו: אַקסטרוורטי).
- אַינטרפּרטיציע** פרשנות, הסבר.
- אַיקומני** כלל-עולמי, אוניברסלי. (בייחוד פּהקשר של הכנסייה הנוצרית, אך גם במובן מושאל).
- אַמביואלנט** דו ערכי, נושא שני הפכים, מכיל שתי משמעויות סותרות.
- אַמפיבי** [יִוּנִית: משני צדדים]. תואר לבעל-חיים או לכלי המתפקד בים וביבשה. בהשאלה: ימי ויבשתי גם-יחד (במובן כללי).
- אַנטונים** [יִוּנִית: שם שכנגד]. מושג או ערך נגדי לְמִשְנֵהוּ, היפוכו של דבר.
- אַנטינומיה** [יִוּנִית: חוקים נוגדים]. סתירה או ניגוד בין שני חוקים, הנחות, תפיסות, עקרונות או ערכים; ניגוד בין מסקנותיהם או תוצאותיהם של הנ"ל.
- אַנטינום** – חוק שכנגד; כל אחד מן הנ"ל הסותר את מִשְנֵהוּ.
- אַנטינומי** – המהווה אנטינום; שייך אליו או נושא את תכונתו.
- אַנתרופוצנטרי** [יִוּנִית: האדם במרכז]. המציב את האדם במרכז ההווה, כפסגת חשיבותה, כעיקר תכליתה. (ניגודו: תְאוצנטרי – המציב את האֵל-במרכז).
- אַסקפּיזם** נטייה לברוח מן המציאות וקשייה (אל מחוזות דמיון והזיה), חמקנות, תלישות ושגייה בדמיונות שוא.
- אַסקפּיטי** – בעל נטייה כנ"ל, נושא אופי כנ"ל.
- אַפּיסטמולוגיה** תורת ההכרה. התחום בפילוסופיה החוקר את הידיעה האנושית, (מהותה, תנאיה וסוגיה).

- אֶפְרַיִם** מלכתחילה, קביעה נתונה מראש, בטרם מעשה. (היפוכו: אֶפְסֹטְרִיָּוִי – בדיעבד, לאחר מעשה ובמבט לאחור).
- אֶקְוִילָנְט** שווה-ערך, מקביל, שקול כנגד.
- אֶקְזִיסְטֵנְצִיאֲלִיָּזִם** קיומיות, קיומיות-גרידא. זרם פילוסופי אשר פרח באירופה (ובלט בצרפת) באמצע המאה העשרים ואשר גרס כי הקיום האנושי כשלעצמו – (חווית-היחיד, תודעתו ותובנותיו) – קודם למהות (אשר לעולם היא בלתי נתפסת).
- האקזיסטנציאליזם שלל את המטפיסיקה והרציונליזם, וגם קבע כי על כל יחיד לבחור ולקבוע לעצמו את כללי המוסר.
- אֶקְזִיסְטֵנְצִיאֲלִיָּסְטִי** – קיומי, קיומי-גרידא. שייך לזרם הפילוסופי הנ"ל או נושא את אופיו.
- אֶקְטִיבָּה** האגף החיובי במאזן הכללי. המונח מושאל מתחום הנהלת החשבונות, ומשמעו: טור הזכות שבעריכת נתוני המאזן; (קיימת גם הצורה: 'אקטיב'). לעומתו, מכונה טור החובה במאזן בפשם: 'פסיב'.
- אֶקְסֵטְרִוֹרְטִי** פונה (או מופנה) כלפי חוץ. (היפוכו: אִינְטְרִוֹרְטִי).
- אֶקְסֵטְרִטְרִיטֹרִיאֲלִי** שמחוץ לטריטוריה; מחוץ לגבולות ארץ; מחוץ לתחום שיפוט ריבוני של מדינה או רשות.
- אֶקְסֵקְלוֹסִיבִּיּוֹת** ייחודיות, בלעדיות. 'בכירות' או 'יוקרה הנועדת רק לחוג מצומצם.
- אֶקְסֵקְלוֹסִיבִּי** – ייחודי, שייך לנ"ל או נושא את אופיו.
- בְּלִטְרִיִּסְטִיקָה** ספרות יפה. דברי עיון שאינם מחייבים, 'הלכה שאינה למעשה'; בלעג: פיטומי מילים.
- בְּלִטְרִיִּסְטִי** – שייך לנ"ל או נושא את אופיו.
- בְּרִיִּסְטֹר** באנגליה: תואר-הסמכה של עורך דין בכיר, המורשה לטעון בבתי המשפט הגבוהים.
- גְּנוֹסְטִי** [יְנִיָּת: גְּנוֹזִיס – דעת]. השייך לגְּנוֹזִיס. דתות גנוסטיות – דתות ההכרה, אשר עיקרן בתחום הידיעה הרצויה בעיני האל, והטוענות כי מגישות הן למאמינים ידיעה מוחלטת של האמת האלוהית המטפיסית. (היהדות – אשר עיקרה בקודש-המעשה – אמורה לצאת מכלל זה).
- גְּנִיזָה** התהוות ראשיתית, הינלדות, מוצא הדברים; (בתרגום השבעים: ספר בראשית – Genesis).
- דְּדוֹקְצִיָּה** היסק מן הכלל אל הפרט, מן המכלול אל קטעו. היסק מן התוצאה אל הגורם. (ההפך: אינדוקציה).
- דְּדוֹקְטִיבִּי** – על דרך הדדוקציה.

[לטינית: דומינו – ארון. אנגלית: דומיניון – תחום שליטה]. מדינה
בחבר העמים הבריטי הנתונה תחת שלטון-העל האימפריאלי אך
מקיימת שלטון עצמי משלה.

דוֹמִינְיוֹן

[בין הקדומה: ויכוח לשם חתירה לאמת, על-ידי עריכת עימות בין
הרעיונות השונים]. 'שקלא וטריא' – אינטראקציה – בין גורמים
הנוגדים ומשלימים זה את זה, תוך חתירה לתוצאה משופרת, אשר
תושג לאחר שלב של כרסום והפריה הדדיים בין גורמי המוצא.

דִּיאָלֶקְטִיקָה

מורכבות הנושאת בחופה סדרת ניגודים המשפיעים זה על זה, (תוך
הנחה כי הניגודים נחוצים זה לזה במהלך החתירה לשלמות).

מהלך ההתפתחות של מושג (או גם של מציאות ממשית) על דרך
השילוש הדיאלקטי: תזה, אנטי-תזה, סינתיזה. (הגל הציב ותיאר את
המהלך במישור העיוני-פילוסופי של התפתחות הרוח, ומרקס הרחיבו
אל שדה ההתפתחות החברתית).

התפתחות מהפכנית: חתירה אל שלב עילי תוך שינוי ערכין ביחס
לשלב הקודם.

דִּיאָלֶקְטִי

– שיין לדיאלקטיקה, נושא את אופיה, מתברר מדרך העיון הנ"ל. נוגד
למשנהו (או לקודמו) אך מושפע ממנו ומשפיע עליו; מגיב למשנהו
(או לקודמו) על-דרך 'כיפוף הענף לצידו השני', כדי להביא 'ליישורו'.
בא להחליף את משנהו (או את קודמו) כפרי יתרונו פְּעִימוֹת שביניהם.

[לטינית: להפנות הצידה]. הסחה, הטיה.

דִּיבְרָה

– מסיח, מטה מן העיקר אל הטפל, סר מדרך המלך.

דִּיבְרָסֵט

התפלגות, התמיינות; היווצרות מערך של הוויות מובדלות (ונוגדות).
פגיעה בכוח-העמידה, הרפיית (או רפיון) ידיים; השחתת מידות,
הידרדרות מוסרית.

דִּיפְרָנְצִיאָצְיָה

דְּמוֹרְלִיזָצְיָה

דְּמוֹרְלִיזָצְיָוִי – נושא את האופי הנ"ל.

הנחה, השערה, תאוריה (בלתי מוכחת).

הִיפּוֹתָזָה

– משוער, תאורטי-בלבד, אפשרי (שאינו ודאי).

הִיפּוֹתָטִי

'צמחיות', צימוח, או כוח-צמיחה. גידול והתפתחות הנובעים רק
מצמיחתו החומרית של האורגניזם. שב"ד נוקט תדיר במושג זה
כדי לאפיין התנהלות סתמית, בלתי רצונית ובלתי מתוכננת, הנעשית
בלא מחשבה, בלא מודעות והתכוונות רוחנית, שלא לאורו של עיקרון
מדריך, וללא חתירה מכוונת אל היעד.

וּגְטָצְיָה

– 'צמחי' או 'צימוחי' כנ"ל; חסר אוריינטציה, חסר תכלית, סתמי,
ריק מתודעה, נעדר-רוח.

וּגְטָטִיבִי

וִיקְטוֹרִיאָנִי אופייני לתקופת המלכה ויקטוריה, באנגליה של סוף המאה ה-19. (היתה זו תקופת זוהר, שלוה ושגשוג, מבית ומחוץ; התאפיינה בצמיחה כלכלית ובתנופת בנייה).

וֶסֶל [אנגלית: משרת, אריס]. כפוף למרותו של אחר, משרת (המציית לאדונו בהכנעה), משועבד. (אמור גם על ציבור או מדינה הכפופים לאדון חיצוני).

– נושא אופי כנ"ל.

טְמֶפּוֹרְלִי זמני, ארעי וחולף. המונח הכנסייתי לציון הבלי העולם-הזה החולפים ועוברים – החילוניות וכל צד החול שבחיים – ואמור ביחוד כלפי השלטון המדיני החילוני. (לעומתו: ספיריטואלי – כל הקשור לקדושה הנצחית).

טְרוֹפְאָדוֹר [פרובנסלית: חרוזן]. פייטן שחיזר על פתחי הטירות בצרפת ובאיטליה של ימי הביניים, ושר שם שירי אהבה, עלילות מלכים ותהילות אבירים. בהכללה: זמר עממי נודד.

טְרוֹפְאָדוֹרִיּוֹת – פייטנות עממית ונלבבת, שובת-לב שומעיה.

טְרַנְסְפֹּלְנְטְצִיָּה [לטינית: מעבר + להשתיל]. השתלה (גם במובן תוכני, ערכי ורוחני).

טְרַנְסְפֹּנְדְנְטְלִי / טְרַנְסְפֹּנְדְנְטִי [לטינית: מעבר + לטפס]. שמעבר לתחום בינת אנוש, נפלא ממושגיו, מעל לגבול ההכרה; שמעל-ומעבר לעולם הזה (= עולם החומר והתופעות הנתפסות), מטפיסי, על-טבעי, נשגב; (גם תואר לאֶל-עליון, בורא עולם ומנהיגו). חוץ מערכתי, יוצא מן הכלל; עילי, שממעל לסבך הפרטים.

טְרַנְסְפֹּנְדְנְטְלִיזְם – התפיסה הדתית של האֶל-כנעֵלָה מן העולם הזה ונפלא מתפיסתנו. גישה המתנשאת אל-על (או מתימרת בכך), ומסגלת לעצמה דְבָקוֹת בעקרונות נעלים (גם באופן מזויף).

מבוך, מבנה מפותל (גם ערכי ורעיוני) הגורם לאבדן אוריינטציה.

לְבִירִינְט [גרמנית: מרחב-מחיה]. הטריטוריה הנחוצה לאומה כדי להוציא לפועל את שאיפותיה המדיניות, לקיים ולפתח את כלכלתה, וליישב את אוכלוסייה. (במונח זה הצדיקו הנאצים את כיבושיהם במזרח אירופה).

לְוִנְט [צרפתית: המזרח]. בַּמֵּאָה ה־19: ארצות חופו המזרחי של הים התיכון. (נאמר גם בלעג המכוון לְאופי – או לחוסר-האופי – של הערבים השוכנים בארצות אלה).

– שייך לארצות המזרח (ולסממניהן התרבותיים); נושא אופי 'מזרחי'; חסר אופי, שטחי, בטלן וחסר-יחס לְזִמְן, נעדר יוֹמָה, חסר עידון, רדוד וסר-טעם, 'המוני' ו'זול'; מתרפס לאדונו.

- לִוְנָטִינִיזְם** – אופי, הלך-רוח וקצב-חיים כנ"ל.
- לְטָנְטִי** [לטינית: מוסתר]. רדום, כמוס, סמוי מן העין (אך עשוי להתעורר ולהתגלות). מצטבר בסמוי (עד שיתגלה).
- מוֹמְנָט** [לטינית: לנוע]. גורם (משפיע או מניע), רכיב, נסיבה מכרעת. רגע.
- מוֹנִיזְם** [יְוִנִית: מונו – יחיד]. אחדנות; הגישה הדוגלת באחדות הַיֵּשׁ – לעומת דואליזם (= שניות), או פלורליזם (= ריבוי). מדיניות: התבססות על עיקרון-עליון יחיד, השליט (וגובר) על כל גורמי המשנה.
- מוֹנִיֶסְטִי** – אחדותי, נושא אופי כנ"ל.
- מְטְרִיאָלִיזְם** הזרם הפילוסופי המעניק למכלול הַיֵּשׁ החומרי מעמד ראשוני ועדיף, (לפעמים אף בלעדי), על-פני ערכי הרוח ומהלכיה, תוך שהוא מסביר את התופעות הרוחניות במונחים פסיקליים. מרקס ואנגלס העמידו את הדוקטרינה המכונה 'מטריאליזם דיאלקטי' (הבנויה מעל ה'מטריאליזם ההיסטורי'), זו השיטה הקובעת כי ההווה החברתית-כלכלית היא המעצבת את תודעת האדם, והתופסת את ההיסטוריה כמלחמת מעמדות אשר תוכיל בהכרח, בדרך דיאלקטית, לניצחון מעמד הפועלים ולייסוד חברה שוויונית.
- מְטְרִיאָלִיֶסְטִי** – חומרני; דוגל בנ"ל, שייך אליו או נושא את אופיו.
- מְטְרִיאָלִי** – חומרני.
- מְנִיָּה** שיגעון (מלִוְנָה בפרצי אלימות), 'שיגעון לדבר אחד', אובססיה.
- מְנִיאָק** – משוגע, 'משוגע לדבר אחד', אחוז מניה כנ"ל.
- מְקִיאָלִיזְם** מקורו של המונח במשנתו של ניקולו מְקִיאָלִי (איטליה, תחילת המאה ה-16), אשר לימד בספרו 'הנסיך' כי המטרה – התמדת השלטון וצבירת עוצמה ביד המושל – מטהרת כל אמצעי הנקט כדי להשיגה, לרבות שקר ובגידה.
- בהכללה: תועלתנות אשר נעדרים ממנה ערכי מוסר, והיא אף רומסת אותם מדעת בדרכה אל מטרתה.
- שב"ד נוקט במונח זה כדי לאפיין חתירה למטרה פוליטית מצומצמת ו'סופית' – (למשל: המדינה, או גירוש הבריטים מכאן) – כאשר מטרה זו היא חזות-הכול, והחתירה לקראתה נעשית שלא על יסוד הערכים ה'אינסופיים' הראויים (= ערכי נצח ישראל ותרבותו), ואף תוך עיוותם של אלה למען המטרה המיידית.
- מְקִיאָלִיֶסְטִי** – נושא אופי כנ"ל, שייך אליו, גנוע בו. חותר למטרתו בלא מצפן ערכי ובסיס מוסרי.
- מְרָס** [ברומא: אַל המלחמה]. כוכב הלכת מאדים.

- נְבֻזָּה** עֲצַבְנוֹת חוֹלְנִית; כְּפִיּוּת; חוֹסֵר שִׁוּוֹי-מִשְׁקָל מְנַטְלִי; הַתְּנַגְּשׁוֹת בֵּין רוֹבְדֵי-נֶפֶשׁ מוֹדַחְקִים לְבֵין אֱלֹהֵי הַנְּחֻזִּים כְּלָפִי חוּץ.
- נְבֻזָּה** – עֲצַבְנִי; כְּפִיּוּת; סוֹבֵל מִן הַהִפְרָעָה הַנִּלְוֵה.
- נִזְמִינְלִי** שְׁמָנִי, בְּשֵׁם בְּלִבְד, אֲשֶׁר שְׁמוֹ חֹסֵר תּוֹקֵף וְאִינוּ מֵיִצֵּג מֵהוֹת וּמִמְשׁוֹת תּוֹכְנִית (אוֹ עֵרֶךְ אֲמִיתִי).
- נִיְהִלְיָם / נִיְהִלְיָמוֹס** [לְטִינִית: נִיְהִל – אֶפְס]. שְׁלִילַת כּוֹל. שְׁלִילַת הַחֻקִּים וְהַכְּלָלִים, הַמְּסוּרָה וְהַמּוֹסְכָמוֹת. שְׁלִילַת כָּל מִשְׁמַעוֹת וְתַכְלִית. פִּילוֹסוֹפִיָּה: כְּפִירָה בְּקִיּוּמָה שֶׁל אֲמַת כְּלִשְׁהָ, שְׁלִילַת כָּל מִקּוֹר לְעֹרְכִים (וּמַכְאֵן: שְׁלִילָה עֵקְרוֹנִית שֶׁל חַיּוֹב מוֹסְרִי כְּלִשְׁהוֹ). מְדִינִיוֹת: שְׁלִילַת הַמְּשֻׁטֵר וּמוֹסְדוֹתָיו, (תּוֹךְ שְׁאִיפָה לְהוֹרְסִים). בְּפוּעַל – הַפְּקוּרוֹת מְדִינִית.
- נִיְהִלְיָסְטִי** – שִׁיךְ לְנִל, דוּגֵל בּוּ; נוֹשֵׂא אֶת אֹפִיּוֹ; מוֹפְקֵר, פּוֹרֵק עוֹל.
- נִרְקִיָּם** [בְּמִיתוֹלוֹגְיָה הֵינִינִית: נִרְקִיָּסוֹס שְׁנַגְזוֹר עֲלָיו לְהַתְּאָהֵב בְּכַבּוֹאֵת פְּנִי בְּנֵהֵר, מֵת בְּחַבְלֵי אֲהַבְתוֹ שֶׁלֹּא יִכְלֶה לְהַתְּמַמֵּשׁ, וְהַפֵּךְ לְפָרַח הַנִּרְקִיָּס]. אֲהַבְתַּ עֲצָמוֹ; תְּסַבֵּיךְ שֶׁל הַתְּאָהֲבוֹת עֲצָמִית, הַעֲרֵצָה עֲצָמִית חוֹלְנִית, עִיסוֹק מוֹפְרָז שֶׁל אָדָם בְּעֲצָמוֹ.
- נִרְקִיָּסְטִי** – שִׁישׁ בּוֹ כְּנִל, נוֹשֵׂא אֹפִי כְּנִל.
- סוֹבְלִימְצִיָּה** הַעֲלָאָה, זִיכּוּךְ; רִיסוֹנָם וּפִיתּוּחָם שֶׁל דַּחְפִּים (מִינִיִּים), רִגְשׁוֹת גָּסִים וְתַכְנִים נְמוּכִים – לְהִיּוֹתָם עֲדִינִים וְנֶאֱצָלִים, (בְּזָכוֹת חִינּוּךְ וּמֵאֲמָץ נִפְשִׁי מוֹסְרִי).
- סוֹגְסְטִיָּה** הַשְּׁאָה – הַטְּלַת הַשְּׁפַעָה נִפְשִׁית חֻזְקָה עַל הַזּוֹלָת הַגּוֹרֵמַת לוֹ לְפַעוֹל כְּרִצּוֹן הַמְּשַׁפֵּיעַ, תּוֹךְ נִיטְרוֹל רִצּוֹנִי-שְׁלוֹ וְאֵבֶדֶן שִׁיפּוּטוֹ וּבִיקוּרָתוֹ הַעֲצָמִית. מַעִיץ הִיפְנוּזָה.
- סוֹגְסְטִיבִי** – מִשְׁפִּיעַ כְּנִל. שִׁישׁ בּוֹ סוֹגְסְטִיָּה כְּנִל. דֶּרֶךְ הַתְּנַהֲגוֹתוֹ שֶׁל הַמוֹשַׁפֵּעַ כְּנִל (הַנְּתוֹן בְּמַצַּב סוֹגְסְטִיבִי).
- סוֹקְצִסְיָה** סִידְרָה. שׁוֹשְׁלַת צֶאֱצָאִים אוֹ יוֹרְשִׁים (גַּם בְּמוֹבֵן הַרוּחָנִי). הַחֲלַפְתַּ מִישָׁהוּ בְּתַפְקִידוֹ וּבִיאָה בְּמִקּוֹמוֹ.
- סוֹקְצִסְיָבִי** – נוֹשֵׂא אֹפִי כְּנִל. סִידְרָתִי; מֵהוּוֶה חוֹלִיָּה בְּסִידְרָה. בֵּא בְּמִקּוֹם קוֹדְמוֹ, מַחֲלִיף וְיוֹרֵשׁ אוֹתוֹ.
- סְטָטוֹס** מַצַּב, עֲמֵדָה, מַעֲמֵד. סוֹצִיּוֹלוֹגְיָה: מַעֲמָדוֹ שֶׁל יַחִיד בִּיחַס לְשֵׁאֵר בְּנֵי חוּגוֹ הַחֲבֵרָתִי.
- סְטָטוֹטְרִי** – מַעֲמָדִי, הַקְּשׁוֹר לְסְטָטוֹס כְּנִל.
- סְטִיכְיָה** [בֵּינּוֹן הַקְּדוּמָה: יְסוּדוֹת הָרֵאשִׁית שֶׁבְּטַבְעֵ: אֵשׁ, אוֹוִיר מִים וְאֲדָמָה]. אוֹן הַטַּבְעֵ: כּוּחַ טַבְעִי אֲדִיר שְׁאִינְנוּ נִיתֵן לְבִלְיָמָה (כְּגוֹן שִׁיטְפוֹן,

התפרצות געשית, וכדומה). בהשאלה: פעולה או היפעלות (ציבורית או חברתית) שאינה מאורגנת ומכוונת, היסחפות בלתי נשלטת, פריצה המתרחשת כמאליה.

— נושא אופי כנ"ל, פורץ ומתרחש מאליו. **סְטִיכִי**

איגוד מקצועי של עובדים בסקטור מסוים, ארגון-פועלים. **סִינְדִיקָט**

— (באירופה של המאה ה-19): תנועה החותרת לשליטת הפועלים

באמצעי הייצור, כאשר הם – ולא המדינה – יכונו את המשק באמצעות האיגודים המקצועיים. הסינדיקליזם ניסה לסלול דרך למהפכה (כוחנית ואליומה) אשר תביא את האיגודים להחלפת המנגנון הריכוזי של המדינה. (שביתות היוו 'נשק' יסודי בדרך התנהלותה של התנועה). "קפיטליזם קואופרטיבי", כהגדרת שב"ד.

— שייך לנ"ל, דוגל בו, נושא את אופיו. **סִינְדִיקָלִיסְטִי**

[יְוִנִית: עם + תושבי האי פְּרַתִּים]. צירוף ומיזוג (מאולץ) של השקפות

שונות להשקפה חדשה; מעשה תערובת (או ניסיון התכה) של מקורות ויסודות דתיים שונים לאחדות דתית מחודשת, (המאופיינת בסתירות פנימיות).

סִינְדִיקָטִיזְם

[יְוִנִית: שְׁסַע המוח]. שְׁסַעַת: הפרעה נפשית של 'פיצול האישיות',

ניתוק תודעתי בין רבדים האמורים להיות הרמוניים (שכל ורגש, מציאות ודמיון וכד').

סְכִיזוֹפְרִנְיָה

— מצב של פיצול וניתוק כנ"ל. כלאיים של 'כפל הופעה': שימוש

בערכוביה של רבדים סותרים כנ"ל תוך אבדן ההבחנה ביניהם ואי-מודעות לניגודם ההדדי. הדחקת רובד אחד והחצנת האחר תוך אי מודעות לדבר (ולעיוותים הנגרמים ממנו).

סְכִיזוֹפְרִנְיָוִת

— שסוע, כְּפּוֹל פנים כנ"ל, שייך לנ"ל או נושא את אופיו. **סְכִיזוֹפְרִנְיָה**

[יְוִנִית: סימון, ציון המשמעות]. משמעותם ומובנם של מושגים. חקר

משמעות המילים.

סְמָנְטִיקָה

— תוכני, מתייחס למשמעות, קשור לפשרו ולהוראתו של מושג או מונח.

סְמָנְטִי

גורם משני בחשיבותו, תוכף ובא אחרי הראשון, נְלוֹה. (מחודש כמונח תאום ל-פרימט – ראה בגלוסר להלן).

סְקוֹנְדָּט

ספקנות, פקפוק, אי-אמון.

סְקֶפְטִיצִיזְם

— ספקן; נושא אופי כנ"ל.

סְקֶפְטִי

ייצור חרושתי. בלעג: "ייצור" – המצאה – של תאוריה על-סמך

הנחות שוא, הוכחות כוזבות וכד'; מעשה זיוף.

פְּבְּרִיקָצְיָה

- פּוֹטוֹרִיזְם** [לטינית: פוטורום – עתיד]. באיטליה של ראשית המאה ה-20, (ואחר-כך במערב אירופה וברוסיה): זרם בספרות באמנות ובתאטרון אשר שלל את מסורת העבר, מרד בצורות המקובלות, ופנה אל עתיד חדש. סגידה – ברוחו של הזרם הנ"ל – לדינמיות, לכוחניות, למכונה ולטכניקה החדשה.
- פּוֹטוֹרִיִּסְטִי** – נושא אופי כנ"ל. פונה לעתיד (תוך התעלמות מן העבר, התכחשות לו, או מרידה בו).
- פּוֹסְטוּלָט** [לטינית: מה שנדרש]. 'מקדמה' (כתרגומו של שב"ד). דרישה מקדמית; הנחת-יסוד ותנאי-מקדים, אשר רק בהתקיימו יוכלו להיבנות על-גביו נדבכי הבניין (המחשבתי או המעשי). עיקרון שביסוד הדברים.
- פּוֹסְט סֶקְוִיפְטוּם** "לאחר הכתיבה". ראשי תיבות מקובלים בסוף מכתב – P.S. – לתוספת דבר-מה לאחר החיתום.
- פְּטִישׁ** [צרפתית: מלאכותי]. עצם כלשהו (למשל: יצירת אמנות) או מופע-טבע (כגון: אש) המהווה מושא להערצה או לסגידה (תרבותית או פולחנית); צלמית, פסל-אליל.
- פְּטִישִׁיזְם** – נוהג של הערצה או סגידה (תרבותית או פולחנית) לפְּטִישׁ כלשהו; יחס של היצמדות רוחנית אמוציונלית – ואף הֶאֱלָהָה (או כמעט כך) – כלפי פְּטִישׁ כלשהו.
- פְּטִירִימוֹנִיזְם** [יונית ולטינית: פְּטִיר – אב]. ירושה, נחלת אבות.
- פְּטִירִימוֹנִיָּאָלִי** – שייך לנ"ל או בא מכוחו. העיקרון של בעלות המלך על ארצו (ותושביה) מכוח היות מלכותו ובעלות-זו ירושה לו מאבותיו (או קודמיו בשושלת המלוכה).
- פְּלֶבֶס** [לטינית: המון]. פשוטי העם; (גם במשמע: אספסוף). מקור הביטוי ברומא העתיקה: הפטריקים היו בני המעמד החברתי הגבוה ונושאי כל המשרות הציבוריות; ואילו הפלֶבֶסִיאִים היו פשוטי העם, ונמנעה מהם ההשתתפות בחיי הציבור. במאה השלישית לפנה"ס השיגו הפלֶבֶסִיאִים שוויון זכויות, אך המתחים בין המעמדות נמשכו עוד מאות שנים.
- פְּלִיאָטִיב** תרופת הרגעה (המביאה הקלה זמנית, אך אינה מרפאה), משכך כאבים (לפרק זמן קצר); אמצעי ארעי, שתועלתו חלקית וחולפת.
- פְּלִיאָטִיבִי** – נושא אופי כנ"ל, מרגיע לָרְגַע.
- פְּנִתְאִיזְם** [יונית: הכול + אלהים]. 'כול-אלוהות'. אחדות אלהים וטבע; שיטה החופפת ומאחידה את האל והיקום, תוך שלילת ישותה של אֱלֹהוֹת טרנסצנדנטית (ע"ע).

- פְּנַת־אִסְטִי** – שייך לשיטה הנ"ל או דוגל בה, נושא אופי כנ"ל.
פְּרַבְרָסְיָה סטייה חמורה, עיוות, השחתה (בתחום ערכי המוסר, או ההתנהגות המינית).
- פְּרֻדִּי־פּוֹזִיצְיָה** התפשרות, רגישות (אופייית-נפשית), נטייה (טרומית, שְמראש) לדבר מסוים.
- פְּרוֹטֶקְטוֹרָט** שטח חסות, מדינת חסות (הנמצאת תחת שלטון-על של מדינת-האם, אך ניתנת לה עצמאות מוגבלת).
- פְּרוֹיֶקְצְיָה** [לטינית: זריקה הלאה]. הטלה, השלכה. פסיכולוגיה: נטייתו של אדם (או ציבור) לייחס לזולת (או לציבור אחר) את תחושותיו ומחשבותיו שלו-עצמו.
- פְּרֻטִיקוֹלָרִיזְם** [לטינית: פרטיקולריס – חלקי, נפרד]. התבדלות, התייחדות, התפלגות, אי תלות במרכז או בכלל (ומהלך החתירה לכך).
- פְּרֻטִיקוֹלָרִי־סְטִי** – מתבדל, מתייחד, המגדיר (ומבצר) את תחומו.
פְּרֻטִיקוֹלָרִי – ייחודי, נפרד, העומד-לעצמו.
- פְּרִימָט** בכורה, ראשונות, עליונות; ערך-על – השליט וגובר על ערכי המשנה, (למשל: ערך האדם, בגישה שדגלה ב'פרימט לאומי').
- פְּרִמָנְטִיּוֹת** [לטינית: להישאר בתוך]. התמדה, תמידות, קביעות.
פְּרִמָנְטִי – תמידי, קבוע, מתמשך, שאיננו פוסק.
- פְּרִיפִיקְצְיָה** [לטינית: לחפש + מרכז]. השואף (ונמשך) אל המרכז. תואר לכוח ההִרְפֵּז – תנועה מן ההיקף אל המרכז.
- קוֹדֶקְס** [לטינית: לוח עץ לכתובה]. ספר חוקים ערוך באופן שיטתי.
קוֹדִיפִיקְצְיָה – כינוס ועריכה שיטתית של חוקים ודינים בתחום מסוים, (על מנת ליצור קודקס שלם והרמוני).
- קוֹוִיזִלִינְג** בוגד בעמו, משתף פעולה עם האויב.
[וידקון קוויזלינג היה פוליטיקאי נורבגי אשר במלחמת העולם השנייה שיתף פעולה עם הנאצים וסייע להם להשתלט על נורבגיה].
- קוֹנְדוֹמִינִיּוֹן** [לטינית: דומינו – אדון. אנגלית: דומינון – תחום שליטה]. שליטה משותפת של שתי מדינות (או אף יותר) על חבל ארץ אחד.
- קוֹוִינְקְטוֹרָה** [לטינית: לקשור יחד]. צירוף הנסיבות, המגמות, ומכלול התנאים המתקיימים בעניין מסוים – (המאפשרים להגיע לתוצאה מסוימת, או גורמים לה).
- קוֹוִינְקְטוֹרָלִי** – קשור לנ"ל, מתאפשר ומתהווה מתוך הנ"ל; ארעי ובלתי יציב, בהיותו תלוי בקווינקטורה חולפת.

- קוֹנְסֵטְלֵצְיָה** [לטינית: מצב הכוכבים]. מצג מערכות הכוכבים (=ה"מזלות") ועמדותיהם בזמן מסוים. בהשאלה: מצב העניינים וצירוף הנסיבות במועד (או בפרק-זמן) מסוים. 'מערך עמדות כלי-המשחק על הלוח'.
- קוֹנְסִיסְטַנְטְיוֹת** [לטינית: קונסיסטנציה – מתיישב יחד]. התאמה (בין כלל רכיביו של דבר), היעדר סתירה פנימית, עקיבות, יציבות.
- קוֹנְסִיסְטַנְטְי** – אשר יש בו כנ"ל, תואם.
- קוֹנְפִּירְמַצְיָה** [לטינית: אישור]. הכנסת הנער בברית הדת (הנוצרית). בהשאלה: התקבלות לחברת הבוגרים, התקבלות לברית מסוימת.
- קוֹנְקוֹרְדַט** חוזה בין האפיפורות (או ראשי הכנסייה במדינה) לבין המלך (או הרשות החילונית השלטת), בדבר חלוקת סמכויות ותחומי-אחריות בין הכנסייה לבין הממשל החילוני, (כמרגם בדבר מעמדם וזכויותיהם של אנשי הדת).
- קוֹסְמוֹגוֹנְיָה** [יננית: לידת היקום]. חקר מעשה בראשית וסוד היקום בהיווצרו.
- קוֹרִיקוֹלוֹם** [לטינית: מסלול מירון]. תכנית לימודים, מסלול הלימודים במוסד (להשכלה גבוהה).
- קוֹרְלֵצְיָה** יחסי גומלין; זיקה הדדית, מתאם בין (שני) ערכים או גורמים הקשורים זה בזה.
- קוֹרְלֵטִיבִי** – המקיים (או שמתקיימת בו) זיקת-גומלין כנ"ל, נושא אופי כנ"ל.
- קוֹרְלֵט** – רכיב הנתון (מול משנהו) בזיקת-גומלין כנ"ל.
- קוֹרְפוֹרְצְיָה** איגוד מקצועי של כל העוסקים בענף מסוים במשק, אשר מאוגדים בו המעבידים והעובדים גם יחד (ולפעמים גם משווקי התוצרת).
- קוֹרְפוֹרְטִיבִי** – משק קורפורטיבי – אשר בסיס ארגונו הן הקורפורציות של הענפים השונים הכלולים בו.
- מדינה קורפורטיבית – מדינה שבה פעילי האיגודים המקצועיים מהווים מעין בית נבחרים (או מיוצגים בו בהרחבה).
שלוש מדינות הנהיגו שיטה זו, בחסותה של מפלגה אחת שבראשה ניצב דיקטטור: איטליה בשליטת מוסוליני (שנות ה-30), ספרד בשליטת פרנקו (עד מותו בשנות ה-70), ופורטוגל בשליטתו של סְלֵזָר (במקביל לפרנקו).
- קְזוֹאִיסְטִיקָה** [לטינית: קזוס – מקרה]. דרך חקיקה אשר רובד המוצא שלה הוא 'אוסף' המקרים הספציפיים – והכללים נבנים על-פיהם – בהבדל מחקיקה שיטתית המתבססת על עקרונות, וקודיפיקציה (ע"ע) סדורה. כליל המקרים הפרטיים כבסיס נתון לחקיקה. חקר הקשר בין המקרים והעקרונות. בהשאלה: פלפול וסילוף ההיגיון הישר.

- קְזוּאִי־סֵטִי** – קשור למקרה פרטי, סגור בגבולותיו. אוחז או כלול בשיטה הנ"ל, נושא אופי כנ"ל.
- קְנֹן** [יְנִינִית: סרגל המשמש קנה מידה]. מערך חוקים (שהתקבל על ידי הכנסייה הקתולית); חוקה; מכלול (כתוב) של עקרונות, הנחות, דעות וכללים המקובלים על מקבליהם. כלל הספרים אשר נקבעו ככתבי הקודש. מכלול היצירות של תרבות או תקופה מסוימת.
- קְנֹנִי** – כלול בקנון כנ"ל, נושא את אופיו. מוסמך; המקובל על הכול. מוכר כקדוש ומחייב. מוכר כיצירת מופת.
- קְנֹנִי־צִיָּה** – ציורף אל הקנון כנ"ל. הענקת תוקף קדושה לספר (או לסוג ספרות) מסוים. הקדשה – (בכנסייה הקתולית: הכרזה על צירופו של מנוח כלשהו לקדושי הכנסייה).
- רְבִיזָּה** [לטינית: שוב + לראות]. סקירה חוזרת, ביקורת הקיים, בחינתו של דבר מחדש לשם עריכת השינויים והתיקונים הנדרשים בו. (מכאן: רביזיוניזם).
- רְדֻקְצִיָּה** [לטינית: שוב + להוביל]. הפחתה, צמצום. פילוסופיה: הַעֲמָדָה, הצבה (מחדש), מיקום (או התמקמות) מחדש.
- רְהִבִּילִיטַצְיָה** [לטינית: שוב + יכולת]. שיקום; החזרת עטרה ליושנה, טיהור, השבת כבוד וזכויות (שאבדו או נלקחו).
- רֹדִימָנְט** [לטינית: מחוספס]. שריד של איבר שלא התפתח. בהשאלה: דבר (או ערך) מנוון, גולמי, ראשוני-בלבד (ושלא התפתח), בלתי בשל (שנותר בוסר); שריד לדבר שהיה ואיננו, שריד לשלב קדום שחלף.
- רֹדִימָנְטִי** – המהווה רודימנט כנ"ל, נושא את אופיו.
- רְטֹרִסְפֶּקְטִיבִי** [לטינית: בהסתכלות לאחור]. בסקירה לאחור, במבט מן ההווה אל העבר, בפנייה אל אשר התרחש בעבר.
- רְפֶּלְקֶס** [לטינית: שוב + להחזיר, פעולה-חוזרת (כתגובה לפעולה שקדמה)]. בבואה, השתקפות.
- רְפֶּלְקֶסִיבִי** – נושא אופי כנ"ל. מופנה כלפי עצמו, 'תגובתי', המהווה היפעלות-חוזרת, מיתאם מחדש (על-דרך ההיזון החוזר).
- רְפֶּרֶזֶנְטַטִיבִי** [לטינית: ייצוגי], המייצג את שולחו כראוי ובכבוד.
- תְּאוֹסוֹפִיָּה** [יְנִינִית: אֱלֹהִים + חכמה]. חקר האלהות. חתירה לַיָּדַע ולהכרת ההווה האלהית; חתירה לתאוריה כוללת (או תובנות חלקיות) בדבר מהות האל ומפעלותיו.
- תְּאוֹצֵנְטִי** – המציב את האל במרכז ההווה. (ניגודו: אנתרופוצנטרי – המציב את האדם במרכז).

